

Ochrona klimatu i zapobieganie negatywnym zmianom klimatycznym to jedne z najistotniejszych wyzwań społecznych, politycznych i prawnych w skali globalnej. ONZ zauważa, że zmiana klimatu niesie ze sobą rażące konsekwencje dla życia człowieka na Ziemi, które polegają na wzroście temperatur, zubożeniu i degradacji środowiska naturalnego, katastrofach naturalnych, nadzwyczajnych zjawiskach pogodowych, braku stabilnego dostępu do wody, wybuchaniu konfliktów migracyjnych, ekonomicznych i zbrojnych. Wobec tego negatywne skutki zmian klimatycznych zmniejszają zdolność wszystkich krajów do osiągnięcia zrównoważonego rozwoju. Tym samym niezbędne jest podejmowanie działań związanych z zapobieganiem zagrożeniom stwarzanym przez degradację środowiska i zmiany klimatu. Niezapewnienie adekwatnego standardu ochrony w wymiarze prawnym może doprowadzić do nieodwracalnych skutków. W związku z tym, zarówno Unia Europejska, jak i jej Państwa Członkowskie dostrzegają potrzebę wprowadzenia spójnych regulacji prawno-karnych, które umożliwią wymierzenie sankcji za najpoważniejsze naruszenia środowiska naturalnego.

Celem projektu jest zbadanie czy możliwe jest wypracowanie zintegrowanego podejścia do stanowienia prawa penalnego w ochronie klimatu w prawie polskim i unijnym. Głównym pytaniem badawczym projektu jest ocena tego jaka jest rola prawa karnego w zwalczaniu kryzysu klimatycznego. W przeciwieństwie do innych publikacji, badania będą koncentrować się na ekocentrycznym podejściu do stanowienia prawa karnego w ochronie klimatu. Innymi słowy, za paradygmat projektu należy przyjąć, że klimat i środowisko naturalne stanowią autonomiczną wartość, niezależnie od tego jaką rolę pełnią w życiu człowieka.

Badania zostaną przeprowadzone z trzech perspektyw. Po pierwsze, w celu identyfikacji i przedstawienia istoty dobra prawnego jakim jest klimat, omówione zostaną standardy wynikające z prawa unijnego w zakresie ochrony klimatu i potrzeby wykorzystania instrumentów prawno-karnych w tym zakresie. Po drugie, zrekonstruowany zostanie standard ochrony klimatu poprzez prawo karne w polskim porządku prawnym, z uwzględnieniem ich założeń oraz realizacji celów polityki unijnej w tym zakresie, w szczególności w odniesieniu do implementacji Dyrektywy 2008/99/UE o ochronie środowiska naturalnego poprzez prawo karne. Po trzecie, w ramach perspektywy komparatystycznej, analiza zostanie poszerzona o prawo karne ochrony klimatu w Niemczech oraz Belgii. Ma ona na celu zobrazowanie głównych problemów związanych z odpowiedzialnością karną w ochronie klimatu i zarysowanie podejścia w karaniu zachowań, które w najpoważniejszym stopniu prowadzą do zubożenia tego dobra prawnego.

Przeprowadzone badania będą uwzględniać: 1) specyfikę i złożoność zachowań, które prowadzą do negatywnych zmian klimatycznych oraz ich transgraniczny charakter; 2) systemowe i konstrukcyjne założenia związane ze stanowieniem i wymierzaniem odpowiedzialności karnej; 3) kompetencje i cele prawodawcy unijnego w harmonizacji prawa karnego materialnego; 4) koncepcję stopniowania rodzajów odpowiedzialności penalnej w ochronie klimatu z perspektywy ekocentrycznej (ang. *graduated punishment approach*).

Projekt, proponując zintegrowane podejście i analizę komparatystyczną, dotyczy bezpośrednio zagadnienia, które nie zostało dotąd omówione w literaturze z perspektywy zapobiegania kryzysu klimatycznego. Projekt ma charakter poznawczy, ponieważ ma na celu identyfikację klimatu jako samoistnego dobra prawnego, które podlega ochronie także poprzez prawo karne. Ponadto, należy podkreślić praktyczny aspekt badań, ponieważ ich celem jest taka rekonstrukcja minimalnego standardu prawa karnego w ochronie środowiska, który mógłby zostać uwzględniony holistycznie w prawodawstwie Państw Członkowskich. Jednocześnie, projekt ma na celu poszerzoną analizę dotyczącą głównych problemów związanych z przypisywaniem odpowiedzialności karnej za zachowania, które w największym stopniu przyczyniają się do negatywnych zmian klimatycznych.

Wyniki projektu mają stanowić kompleksowe rozwiązanie dla zapewnienia skutecznej ochrony środowiska naturalnego i klimatu poprzez prawo karne. Efektem projektu mają być publikacje w języku polskim i angielskim w postaci artykułów naukowych. Ponadto, wnioski z badań zostaną zaprezentowane podczas międzynarodowych i ogólnopolskich konferencji naukowych z obszaru prawa karnego oraz prawnej ochrony środowiska.